

Ewa Chmielecka Katalog Szkoły Głównej Handlowej

Autorka informuje o przeprowadzonej w Szkole Głównej Handlowej reformie organizacyjnej i programowej. Zamierzeniem grupy pracowników uczelni przygotowujących reformę jest stworzenie nowoczesnej uczelni ekonomicznej kształcącej kadry dla potrzeb gospodarki rynkowej. Podstawą zmian jest zniesienie wydziałów i stworzenia jednowydziałowej uczelni, w której kompetencje w sprawach dydaktyki przekazane są senatowi. Rezygnuje się z formalnej przynależności studentów do wydziałów i kierunków studiów. Powołano już (dwa roczniki studentów uczą się już wg nowego systemu) Studium Podstawowe – jednolite programowo dla wszystkich studentów – wprowadzając jednocześnie możliwość swobodnego wyboru wykładowców wszystkich przedmiotów. Kolejne semestry to Studium Dyplomowe, oparte na powszechnym indywidualnym toku studiów. Studenci z pomocą konsultantów kierunkowych lub tutorów będą samodzielnie konstruować swoje programy studiów. Minima kierunkowe składają się z przedmiotów obowiązkowych dla danego kierunku, przedmiotów ograniczonego wyboru oraz ogólnouczelnianej oferty przedmiotów swobodnego wyboru. Cała oferta dydaktyczna uczelni zawarta jest w katalogu SGH. Absolwent może opuścić uczelnię z tytułem licencjata lub magistra. Dyplom jednego kierunku uzyskuje się niezależnie od innych; można je zdobyć w dowolnej kolejności lub uzyskać dyplomy licencjata lub magistra na różnych kierunkach.

Autorka artykułu obok prezentacji założeń, zasad i rozwiązań informuje o trybie dochodzenia do przyjętych ustaleń, etapach pracy zespołów tworzących katalog uczelni, co wydaje się szczególnie ważne dla nauczycieli akademickich pracujących nad zmianami organizacyjnymi i programowymi w swoich środowiskach.

Tytułowy „katalog”, to oczywiście katalog uczelni – podstawowy dokument opisujący działalność uczelni związaną z nauczaniem. W katalogu opisane są wszystkie zajęcia, jakie w danym roku akademickim uczelnia oferuje studentom, zasady ich wyboru i zaliczania, reguły rządzące uzyskaniem dyplomów wydawanych przez uczelnię, informacja o wykładowcach, regulamin studiów itp.

Utworzenie katalogu uczelni o indywidualnym toku studiów dla wszystkich studentów, ze zdeinstytucjonalizowanymi kierunkami studiów, z wynikowymi dyplomami z tychże kierunków i pełną swobodą wyboru wykładowców nie jest zadaniem łatwym. Taki katalog tworzono w roku akademickim 1991/1992 w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie. Jest on zarazem zwartym zapisem podstawowych reform, jakie uczelnia ta przeprowadziła w zakresie nauczania.

Sytuacja wyjściowa i założenia programu zmian

Wyższe szkolnictwo ekonomiczne w Polsce było i jest nadal źle przystosowane do kształcenia kadr dla potrzeb gospodarki rynkowej. Sprawa ta opisana została m.in. w raporcie przedstawionym w 1990 roku¹.

Grupa jego autorów pod kierunkiem profesora Janusza Beksiaka zorganizowała wtedy rodzaj nieformalnego seminarium, które zbiera się (w uzupełnianym o nowe osoby składzie) regularnie od lata 1990 do dziś. Przedmiotem dyskusji grupy były różne aspekty życia uczelni wyższej, zwłaszcza zaś uczelni ekonomicznej. Przedstawiono tu zasadnicze poglądy na to, jak funkcjonować ma „uniwersytet ekonomiczny”, jak go zazwyczaj nazywano. Wyniki rozważań publikowane były głównie w materiałach Fundacji im. Stefana Batorego², która udzieliła finansowego wsparcia pracom grupy. Uzupełnione o zestaw dokumentów materiały te ukazały się również w formie książkowej³.

Grupa rychło rozszerzyła swe działania poza obszar Warszawy tworząc (przy poparciu MEN) Zespół Koordynacyjny do Spraw Reformy Szkolnictwa Ekonomicznego. Zespół ten grupował przedstawicieli szkół ekonomicznych z całej Polski i był terenem wymiany doświadczeń i informacji dotyczących ich reformy. Szczególnie duży wkład w działalność zespołu wnieśli przedstawiciele Akademii Ekonomicznej w Poznaniu i Krakowie, Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego i Gdańskiego. Trudno przecenić znaczenie, jakie miała możliwość dyskusji nad przedsięwzięciami reformatorskimi w chwili ich podejmowania i wdrażania, śledzenia sukcesów i niepowodzeń tych reform *in statu nascendi*, dopasowywania cudzych rozwiązań do własnych warunków. Przedstawiciele ośrodków mniej zaawansowanych w reformie Zespół mógł nie tylko zainspirować, ale także wyposażyć w argumenty w stosunku do niechętnych zmianom opozycji na własnych uczelniach.

W Szkole Głównej Handlowej (wówczas jeszcze SGPiS) podczas kampanii wyborczej Rektora Aleksandra Müllera wykorzystano w pewnej mierze tezy wspomnianego powyżej raportu. Po wyborze zaś nowe władze szkoły zaczęły wprowadzać niektóre idee w życie. Rozpoczęto od powołania Senackiej Komisji ds. Reformy, która w szybkim tempie przygotowała główne założenia zmian. Czas naglił, ponieważ do lutego 1991 roku. Senat powinien zatwierdzić projekt podstawowych zmian w organizacji dydaktyki, tak aby nowy rocznik studentów (rozpoczynających studia w roku akademickim 1991/1992) mógł zostać nimi objęty. Ponieważ nie było możliwe opracowanie szczegółowego projektu całej reformy, poprzestano na zarysowaniu jej ogólnego

¹ J. Beksiak, E. Chmielecka, U. Grzełońska, A. Müller, J. Winięcki: *Wyższe szkolnictwo ekonomiczne w Polsce. Stan obecny i propozycje doraźnych zmian*. „Życie Gospodarcze” 1990, nr 36/90 i materiały Fundacji im. S. Batorego.

² J. Beksiak, E. Chmielecka, J.K. Frąckowiak, U. Grzełońska: *O zasadach funkcjonowania szkół akademickich*. Materiały Fundacji im. S. Batorego 1991; J. Beksiak, E. Chmielecka, U. Grzełońska: *Kierunki zmian w wyższym szkolnictwie ekonomicznym*, j.w.

³ J. Beksiak, E. Chmielecka, U. Grzełońska: *Kierunki zmian w wyższym szkolnictwie ekonomicznym*. Wydawnictwa Szkoły Głównej Handlowej. Warszawa 1992.

kształtu⁴, zaś szczegółowymi planami objęto pierwszy etap studiów – tzw. Studium Podstawowe SGH.

Do decyzji zasadniczych należało:

- zniesienie formalnego przyporządkowania studentów wydziałom i kierunkom studiów (studenci mieli studiować w SGH, zaś rodzaj dyplomu, jaki otrzymają, miał być wynikiem zgromadzonych przez nich zaliczeń przedmiotów);
- wprowadzenie powszechnego indywidualnego toku studiów (studentów miał przestać obowiązywać sztywny program – ścieżkę studiów mieli formować sami z pomocą tutorów dbających o to, aby doprowadziła ona studenta do pożądanego przezeń dyplomu).

Oczywiście, poza tymi decyzjami podjęto i wiele innych, dotyczących struktury organizacyjnej uczelni, funkcjonowania jej służb, studiów płatnych itp., które stanowiły ich konieczne dopełnienie.

O jednym wszelako zasadniczym elemencie reformy trzeba wspomnieć już na samym wstępie. Otóż Ustawa o Szkolnictwie Wyższym nakłada na rady wydziałów odpowiedzialność za program i tok studiów na wydziale, dając im autonomię w tej dziedzinie. Zaplanowana w SGH reforma musiała te kompetencje rad naruszyć i złożyć je w ręce ciała podejmującego decyzje wiążące dla wszystkich jednostek uczelni. Aby uniknąć prawnej kolizji z Ustawą, Senat SGH podjął dwie decyzje. Pierwsza – to zniesienie wydziałów i stworzenie z SGH szkoły jednowydziałowej, w której kompetencje w sprawach dydaktyki przekazane są w ręce Senatu. Ponieważ jednak jakaś segmentacja tak wielkiej uczelni jest konieczna, utworzono tzw. kolegia, czyli korporacje zajmujące się prowadzeniem badań i promocją kadry. W sferze nauczania kolegia opracowują propozycje zajęć, które wprowadzane są do katalogu uczelni decyzją Senatu. Drugą decyzją było powołanie dla studentów rocznika 1991/1992 i następnych, odrębnych instytucji zawiadujących nauczaniem – Studium Podstawowe i Studium Dyplomowe. W ramach Studium Podstawowego realizowany jest program obowiązkowy i wspólny dla wszystkich studentów semestru 1–3, a składający się z przedmiotów niezbędnych każdemu ekonomiście. Na Studium Dyplomowym student realizuje indywidualny program studiów zmierzając do wybranego przez siebie dyplomu (-ów).

Powyższe decyzje Senat SGH podjął w pierwszych miesiącach 1991 roku i zostały one zapisane w Statucie Szkoły.

Studium Podstawowe

Edukacja w Studium Podstawowym obejmuje przedmioty stanowiące bazę do dalszych studiów. Są to takie dyscypliny, jak makro- i mikroekonomika, encyklopedia prawa, matematyka czy języki. Wątpliwości budziło włączenie do programu Studium trzech innych grup przedmiotów: 1) zawodowych; 2) humanistyczno-społecznych; 3) ogólnych, typu historia i geografia gospodarcza. Po długich dyskusjach zdecydowano się pozostawić wszystkie z nich w programie Studium, przy czym do grupy „zawodowych” włączyć tylko takie jak statystyka, natomiast zaniechać mniej teoretycznych, np. zarządzania. (Zauważmy na marginesie, że wstępne semestry studiów na innych uczelniach

⁴ W. Roszkowski: „Założenia reformy SGH”. Marzec 1991 (maszynopis).

ekonomicznych przybrały odmienny charakter – często wykląda się tam właśnie przedmioty zawodowe (zob. tabela 1). Przyjęty w SGH zestaw przedmiotów pozwalał na zachowanie „bazowego” charakteru pierwszego etapu kształcenia, powodował jednak nadmierne rozdrobnienie zajęć. Jak zauważył jeden z krytyków programu Studium – jest ono przedłużeniem ogólniaka, „większą maturą”.

Tabela 1. Programy wspólnego etapu studiów w Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Akademii Ekonomicznej w Poznaniu i w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie (stan w roku akademickim 1991/1992)

Przedmiot	AE Kraków	AE Poznań	SGH
	ilość godzin		
1. Ekonomia (mikro i makro)	240	240	240
2. Matematyka	120	120	150
3. Statystyka	60	60	75
4. Informatyka	120	75	60
5. Prawo	45	90	60
6. Ekonometria	30-60	75	75
7. Rachunkowość	30-90	120	30
8. Finanse	30-60	60	45
9. Polityka gospodarcza	30-60	60	30
10. Języki obce (dwa)	720	780	870-960
11. Historia gospodarcza	45	–	60
12. Geografia gospodarcza	45	–	45
13. Międzynarod. stos. gosp.	30-60	–	30
14. Marketing	30-90	–	–
15. Podstawy zarządzania	60	–	–
16. Historia myśli ekonomicznej	–	–	45

Dyskusji podlegał także okres trwania Studium Podstawowego. Z „bazowych przedmiotów” dawało się ułożyć program czterosemestralny. Oznaczało to jednak dość późne rozpoczęcie studiów w systemie indywidualnego kształcenia, a więc pozostawienie do uzyskiwania dyplomu I stopnia krótkiego czasu. Z kolei w systemie trysemestralnym nie mieścił się pełny program ekonomii oraz takie przedmioty, jak finanse czy polityka gospodarcza. Zdecydowano się pozostać przy wariacie trysemestralnym z utworzeniem na Studium Dyplomowym grupy przedmiotów obligatoryjnych dla wszystkich studentów (ale zaliczanych w wybranym przez studenta terminie).

Już na Studium Podstawowym wprowadzono system wybieralności wykładowców wszystkich przedmiotów. Obawiano się znanego problemu popularności zajęć u najmniej wymagających wykładowców. Wystąpiło to jedynie w niewielkim zakresie. Zresztą sami studenci żądali zastandaryzowania egzaminów z przedmiotów bazowych, właśnie po to, aby uniknąć premiowania dobrymi ocenami mało ambitnych nauczycieli i słuchaczy.

Uzyskiwanie dobrych ocen miało dla studentów duże znaczenie, albowiem w regulaminie Studium Podstawowego zapisano, iż na szczególnie obłożone zajęcia Studium Dyplomowego dostaną się studenci z najwyższych miejsc na tworzonej uczelnianej liście rankingowej, co oznacza możliwość zdobywania szczególnie popularnych dyplomów.

Nie sposób po pierwszych dwóch semestrach studiów ocenić, czy system wyboru i lista rankingowa powodowały wzrost motywacji do dobrej pracy u wykładowców i studentów, są jednak fakty, które pozwalają żywić taką nadzieję. Po pierwsze, wyniki sesji zimowej w roku akademickim 1991/1992: na ośmiuset kilkudziesięciu studentów sesji nie zaliczyło zaledwie kilkunastu! Sesja letnia nie jest jeszcze zakończona, ale ilość indeksów złożona z pełnym zaliczeniem w czerwcu (czyli bez poprawek i przełożeń) napawa optymizmem. Częstym zjawiskiem stało się wielokrotne zdawanie egzaminu w celu uzyskania oceny bardzo dobrej.

Często wytykaną wadą Studium Podstawowego jest zauważalna dezintegracja studentów. Ponieważ zlikwidowana została tradycyjna grupa dziekańska, studenci spotykają się w różnym składzie na różnych zajęciach. Studenci nie znają się i nie wytwarza się owa specyficzna więź, jaka łączy stałą grupę.

Działalność Studium Podstawowego jest przedmiotem pilnej obserwacji kilku placówek SGH: Studium Pedagogicznego, Ośrodka Rozwoju Studiów Ekonomicznych, Dziekana Studium. Już pod koniec pierwszego roku Dziekan Studium wniósł pod obrady Senackich Komisji zajmujących się sprawami nauczania propozycje zmian programowych i organizacyjnych usprawniających pracę Studium. Komisje zgodnie wyraziły wolę, aby z wszelkimi zasadniczymi zmianami w programach (np. przesunięcie nauk humanistycznych na lata późniejsze) poczekać do zakończenia przynajmniej jednego pełnego cyklu Studium. Sugerowano natomiast pilną obserwację jego funkcjonowania i przygotowanie dobrze przemyślanych koncepcji zmian.

Zaakceptowano natomiast dziekańską propozycję stworzenia instytucji koordynatora przedmiotowego – nauczyciela, który w danym roku akademickim odpowiada za uformowanie dla Studium Podstawowego grupy wykładowców danego przedmiotu oraz ustalenie zakresu egzaminu. Idzie o to, aby zajęcia – przy zachowaniu indywidualności wynikającej z osobowości naukowej wykładowcy – posiadały pewną wspólną „miarę”.

Studium Dyplomowe

Przyjęcie studentów na Studium Podstawowe sprawiło, że do opracowywania zasad i treści studiów na Studium Dyplomowym przystąpiono natychmiast z początkiem roku akademickiego 1991/1992. Najpoważniejszym zadaniem było określenie rodzajów dyplomów wydawanych przez Szkołę oraz programu, jaki student musi zrealizować, aby dyplom otrzymać. Słowem, pojawiła się w całej okazałości kwestia tzw. „minimum programowego”. Miało ono stanowić zrąb, na którym zbudowany zostanie katalog. Ponieważ ani Rada Główna, ani MEN nie zdołały stworzyć choćby definicji minimum programowego (nie mówiąc już o zawartości minimów dla poszczególnych kierunków) – w Szkole należało stworzyć własne koncepcje.

Senat SGH zdecydował, że Szkoła wydawać będzie siedem dyplomów magistra ekonomii, na następujących kierunkach: ekonomia (w dalszym ciągu tekstu może być używany skrót EKON), gospodarka publiczna (GOSPU), finanse i bankowość (FIBA), metody ilościowe i systemy informacyjne (MISI), menedżerskim (M-BA), międzynarodowe stosunki gospodarcze i polityczne (MSGIP), zarządzanie i marketing (ZIM). Pojawiło się pytanie czym właściwie jest kierunek studiów i kto za jego realizację odpowiada. Odpowiedź, ustalona po długich dyskusjach, brzmiała: kierunek to zestaw przedmiotów, których zaliczenie jest warunkiem wydania dyplomu przez Szkołę, za jego realizację nie odpowiada żadna instytucja typu wydział, katedra czy temu podobne, lecz student, który dyplom danego kierunku chce uzyskać. Obowiązkiem Szkoły jest dostarczenie takiej oferty zajęć, aby student mógł ten zestaw przedmiotów zaliczyć, a co za tym idzie przedstawienie zarówno schematu zestawu (wymogów uzyskania dyplomu), jak i oferty składających się nań konkretnych zajęć w katalogu szkoły. Słowem, kierunki zostały totalnie zdeinstytucjonalizowane i w praktyce utożsamione z minimum programowym dla poszczególnych dyplomów.

Elastyczny, indywidualny system studiów postawił przed Komisją Programową także problem określenia minimum dla studiów niższego stopnia, zwanych uprzednio studiami zawodowymi lub studiami I stopnia, a dzięki inwencji ministerialnej obdarzonych obecnie nazwą licencjatu. Problem był o tyle trudny, że tradycyjnie powiada się, iż studia te mają charakter mniej teoretyczny, a lepiej przygotowujący do zawodu, niż studia magisterskie. Sugerowałyoby to stworzenie odrębnej ścieżki dla tych studiów, a przynajmniej od pewnego momentu różniacej się od ścieżki magisterium. Przy takim rozwiązaniu pojawiają się co najmniej dwa pytania: co to znaczy „studia lepiej przygotowujące do zawodu” oraz pytanie o drożność – łatwość przechodzenia z jednego poziomu studiów na inny. Żeby rozjaśnić te problemy ORSE zorganizowało nawet konferencję, na której różne ośrodki polskie (a i zagraniczne) prezentowały swoje punkty widzenia na kwestię czym są studia zawodowe. Różnorodność form kształcenia obdarzanych tym mianem zniechęca generalnie do tworzenia jakiegokolwiek jednolitej definicji. Przychylając się do tendencji głoszącej, że wykształcenie uzyskiwane w uczelniach wyższych powinno mieć raczej charakter ogólny i teoretyczny, zaś wiedza fachowa powinna być uzupełniana w systemie kształcenia permanentnego, SGH sformułowano następujące zasady:

– student ma możliwość wyboru terminu i formy zakończenia lub kontynuowania studiów. Może on poprzestać na licencjacie, bądź po jego uzyskaniu kontynuować naukę zmierzając do dyplomu magisterskiego, bądź też pominąć licencjat, dążąc jedynie do dyplomu magisterskiego. Student może wznowić studia zakończone uzyskaniem dyplomu licencjata i zdobywać dyplom magistra. Może też na ostatnich semestrach studiów stwierdzić, że magisterium jest mu niepotrzebne lub zbyt trudne do uzyskania i dopiero wtedy zdobyć licencjat;

– żaden z dyplomów nie jest ani warunkiem koniecznym, ani wystarczającym do uzyskania drugiego dyplomu. Student nie musi zdobywać licencjatu w drodze do dyplomu magisterskiego, zaś zdobycie dyplomu magisterskiego nie oznacza automatycznego uzyskania licencjatu. Dyplomy uzyskuje się niezależnie, można je zdobyć w dowolnej kolejności lub uzyskać dyplom licencjata i magistra na dwóch różnych kierunkach;

– każde zajęcia wchodzące w skład minimum programowego licencjatu wchodziły w skład minimum programowego dyplomu magisterskiego tego kierunku i w dużej mierze na odwrót. Po prostu minima programowe dla licencjatów wyodrębniono z minimów dla magisterium.

Myszę, że po decyzji Senatu dotyczącej dyplomów, dla wszystkich osób zaangażowanych w tworzenie katalogu SGH stało się jasne, że nie jest on tylko informatorem o tym, co oferuje uczelnia, ale „naszą”, uczelnianą stroną umowy, zawieranej ze studentem przyjmowanym na studia.

Tworzenie katalogu

Jak więc napisać katalog? Jak określić minima programowe przy indywidualnym, elastycznym, rozliczanym punktowo systemie studiowania? Lektura katalogów uczelni zachodnich mogła ukazać ich finalny kształt, natomiast nie mówiła nic o „kuchni”, o metodzie tworzenia. Nie były tam podane np. proporcje przedmiotów teoretycznych i praktycznych, ogólnych i wyspecjalizowanych wchodzących w skład minimów. Nie były także podane zasady tworzenia systemu punktowego. Katalogi tworzone tam przez lata; są one wynikiem tradycji, sprawdzonych doświadczeń i, oczywiście, otwartości na zmiany. SGH miało dwa semestry czasu, bowiem było jasne, że studenci Studium Podstawowego muszą dostać wydrukowany Katalog SGH jesienią 1992.

Początkiem pracy było ustalenie procedury formowania minimów programowych. Trzeba było, z jednej strony, brać pod uwagę pewien ich kształt modelowy oraz porównywalność z zachodnimi standardami kształcenia ekonomistów (uczelniana grupa TEMPUS pracowała np. nad takim dopasowaniem minimum dla kierunku menedżerskiego oraz MB-A). Z drugiej zaś strony, trzeba było uwzględnić (przy konieczności zmian w programach) możliwości nauczycieli oraz stopień ich poparcia dla reformy programowej. Słowem, poszukiwano procedury takiej, aby z jednej strony, minima programowe nie były odbiciem partykularnych i grupowych interesów pracowników, ich obecnych kwalifikacji i przyzwyczajęń, z drugiej zaś, aby nie były one teoretycznym tworem specjalistów, czy prostą kopią programów zachodnich. Jeszcze inaczej: poszukiwano drogi, która łączyłaby konieczne zmiany w treściach nauczania oraz standaryzację formy i treści zajęć (przynajmniej ich części) z poszanowaniem swobody nauczyciela w prowadzeniu zajęć wedle własnej najlepszej wiedzy i woli.

Aby temu zadaniu sprostać Senat powołał Komisję Programową, w skład której weszli przedstawiciele wszystkich istniejących dotychczas wydziałów, zaś spośród nich wybrano koordynatorów poszczególnych kierunków studiów. Koordynator odpowiadał za sformułowanie minimum programowego dla kierunku we współpracy z pracownikami wydziału o profilu najbardziej do kierunku zbliżonym, przy czym miał też prawo do umieszczania w minimum zajęć wykraczających poza ofertę wydziałową. W grudniu 1991 i styczniu 1992 trwało prezentowanie pierwszych projektów minimów na forum Komisji. Trzeba przyznać, że posiedzenia Komisji, zwłaszcza początkowe, miały burzliwy charakter.

Równoległe z pracami Komisji trwało zbieranie przez ORSE całkowicie swobodnej, indywidualnej oferty zajęć od wszystkich pracowników SGH. Spisanie i prezentacja ofert kierunkowych i indywidualnych pozwoliły się zorientować – chyba po raz pierwszy od dziesięcioleci – w możliwości

ciach dydaktycznych uczelni! Do tej pory taki opis jej potencjału nauczającego nie mógł być dokonany. Obowiązujące uprzednio sztywne programy studiów „programowały” także składaną przez pracowników ofertę i uniemożliwiały im zarówno wpływ na program, jak i wyeksponowanie własnych pragnień i zainteresowań w dydaktyce. Teraz koordynatorzy kierunkowi mogli korzystać z oferty indywidualnej wszystkich pracowników uczelni i w uzupełnieniu konstruowanych minimum w znajdowaniu obsady do projektowanych przez siebie zajęć.

Tabela 2. Minimum programowe dla dyplomu magistra. Projekt wstępny

Poziom	Grupa przedmiotów	Wymiar w godz. lekcyjnych	Liczba punktów
I	Studium Podstawowe	1200	80
	Studium Dyplomowe		
	Języki obce	600	40
II	Ogólnouczelniane obligatoryjne (Ekonomia – 60 g Historia myśli ekonomicznej – 45 g Międzynarod. Stos. Gosp. – 30 g Polityka gospodarcza – 30 g Finanse – 45 g)	210	14
III	Kierunkowe obligatoryjne na wybranym przez studenta kierunku (kier. MISP)	300 (330)	20 (22)
IV	Specjalnościowe, ograniczonego wyboru*	360	24
V	Swobodnego wyboru (wybór z pełnej oferty uczelnianej)	300	20
	Seminarium magisterskie	90	6
	Razem	3060	204
	(dla kier. MISP)	(3090)	(206)
	(dla kier. MSGiP)	(3075)	(205)

* Student jest zobowiązany wybrać 180 godzin z oferty specjalności, w ramach której chce uzyskać dyplom oraz 180 godzin z oferty przedmiotów specjalnościowych dowolnej innej specjalności.

Rozpoczynając swe prace Komisja nie ustaliła *a priori* wspomnianych już proporcji przedmiotów teoretycznych (praktycznych), obowiązkowych (dowolnych), ba, nie ustaliła nawet ogólnej ilości punktów (godzin) dających minimum. Po przejrzaniu pierwszej wersji minimum prezentowanych przez koordynatorów kierunkowych w dużym zarysie wyłoniła się ich pierwsza wspólna konstrukcja. Obrazuje ją tabela 2. Uzyskany przez Komisję Programową konsensus dotyczył przede

wszystkim: mniej więcej jednakowej ilości godzin studiów w minimum na każdym kierunku (ok. 3000 godzin), mniej więcej jednakowej ilości godzin przedmiotów kierunkowych obligatoryjnych (poziom III), przedmiotów specjalnościowych ograniczonego wyboru (poziom IV), przedmiotów swobodnego wyboru (poziom V) oraz zasad tworzenia zbiorów zajęć z tych przedmiotów i zasad ich wyboru.

Rozpoczęła się seria żmudnych posiedzeń Komisji Programowej, na których dopasowywano konstrukcje koordynatorów do przyjętego schematu ogólnouczeniowego, poddając je zarazem krytyce merytorycznej. Każde z minimum programowych było przyjmowane przez głosowanie całej Komisji. Równocześnie rozpoczęła się praca nad ujednolicaniem tytułów przedmiotów, tak aby było jasne, czy „Finanse firmy” zgłaszane przez jednego koordynatora to to samo, co „Finanse przedsiębiorstwa” zgłaszane przez innego. Trzeba przyznać, że ta praca trwała najdłużej, aż do ostatnich posiedzeń Zespołu Redakcyjnego Katalogu i skończyła się umiarkowanym sukcesem. Takie „czyszczenie” Katalogu będzie trwało jeszcze długo, jest jednak nadzieja, że każda kolejna jego wersja będzie spójniejsza.

Na początku kwietnia 1992 r. każda z jednostek uczelni dostała na miesiąc do konsultacji kopię Katalogu SGH zawierającą całą jego część „ofertową”, a więc minima programowe, określenie rodzajów dyplomów (licencjat i magisterski) wydawanych w SGH i relacji między nimi, wreszcie spis wszystkich zgłoszonych indywidualnie przez pracowników zajęć. Był to dokument bardzo obszerny – same zajęcia swobodnego wyboru obejmowały ok. 700 pozycji. Skierowanie projektu katalogu do ogólnouczeniowej konsultacji miało pozytywne skutki. Sprawilo po pierwsze, że każdy z pracowników SGH zobaczył, iż jego indywidualne oferty nie podlegają żadnej dyskryminacji i jedyną „władzą” decydującą o ich uruchomieniu będą studenci. Po drugie, okazało się, że można zgłaszać swą kandydaturę do obsady zajęć, które były dotąd poza zasięgiem danego nauczyciela – np. inny wydział miał monopol na ich prowadzenie. Po trzecie – i chyba najważniejsze – przełamana została (a może tylko naruszona) postawa „zawłaszczania” zajęć dla siebie i czynienia ich obligatoryjnymi dla studentów. Tę zmianę nastawienia dawało się wyraźnie odczuć na licznych spotkaniach, na których dyskutowano nad katalogiem. Jeden zwłaszcza głos rozległ się szczególnie mocno i znalazł wyraz w niemalże wszystkich opiniach kierowanych do ORSE – był to postulat zniesienia specjalności i takiego „rozluźnienia” struktury minimum, aby przedmioty do wyboru stanowiły jego znacznie większą część. Argumenty padały następujące: po pierwsze, przedmioty swobodnego wyboru stanowią zaledwie 10% minimum (oczywiście, poza minimum można i warto studiować więcej i to jest już obszar zupełnie swobodnego wyboru) i indywidualizacja studiowania jest ograniczona; po drugie, na bardziej popularnych kierunkach przedmioty specjalnościowe staną się „wąskim gardłem”, tą fazą studiów, która nie wchłonie studentów, którzy już przeszli przez przedmioty kierunkowe (przedmioty kierunkowe – to przeważnie wykłady w dużych grupach – przedmioty ograniczonego wyboru i specjalnościowe, to przeważnie małe seminaria, konwersatoria itp.). Studenci mogliby żywić uzasadnione pretensje do uczelni, która dając im dostęp do przedmiotów kierunkowych (poziom III) wybranego minimum, nie byłaby im potem w stanie zapewnić dalszego ciągu zajęć potrzebnych do jego zrealizowania. Wskazywano też, że rozluźnienie struktury minimum pozwoli na łatwiejsze uzyskiwanie dwóch dyplomów, bowiem ścieżki studiów prowadzące do nich będą się mogły w większym stopniu pokrywać.

Ponadto krytyka dotyczyła zasad przypisywania poszczególnych przedmiotów do poszczególnych grup (poziomów). W istocie zasady te nie zostały nigdy sformułowane. Wiadome było tylko, że owo przypisywanie powinno być podporządkowane merytorycznemu znaczeniu przedmiotu dla danego kierunku. Takie decyzje siłą rzeczy są arbitralne i nie znaleziono w SGH innej drogi ich podejmowania, niż przez koordynatorów poszczególnych kierunków i ich zgromadzenie – Komisję Programową.

Rezultatem konsultacji było szybkie skonstruowanie przez ORSE kilku wersji minimum odzwierciedlających wyniki dyskusji i wybór przez Komisję jednej z nich, tej, którą obrazują tabele 3 i 4.

Tabela 3. Minimum programowe dla dyplomu magistra

Poziom	Grupa przedmiotów	Liczba pkt.
I	Studium Podstawowe	80
	Studium Dyplomowe	
	1. Języki obce	40
II	2. Ogólnouczeniiane obligatoryjne (Ekonomia – 4 pkt, Finanse – 4 pkt, Historia myśli ekon. – 3 pkt, Międz. stosunki gosp. I – 2 pkt, Polityka gosp. I – 2 pkt).	14
III	3. Kierunkowe obligatoryjne na wybranym przez studenta kierunku	
	EKON, ZIM	20
	FIBA, GOSPU, M-BA, MISI	22
	MSGIP	21
IV	4. Kierunkowe ograniczonego wyboru 12 pkt obowiązkowo z oferty danego kierunku (dla MISI 16 pkt) plus 12 pkt z oferty danego lub innego kierunku z poziomu III-IV (dla MISI 8 pkt.)	24
V	5. Swobodnego wyboru (wybór z ofert indywidualnych oraz przedmiotów ograniczonego wyboru wszystkich kierunków z poziomu IV-V)	20
	6. Seminarium magisterskie	6
Razem	EKON, ZIM	204
	FIBA, GOSPU, M-BA, MISI	206
	MSGIP	205

Tabela 4. Minimum programowe dla dyplomu licencjata (nie dotyczy kierunków EKON i MISI)

Poziom	Grupa przedmiotów	Liczba pkt
I	Studium podstawowe	80
	Studium Dyplomowe	
	1. Języki obce	30
II	2. Ogólnouczelniane obligatoryjne (Ekonomia – 4 pkt, Finanse – 3 pkt, Międzynarodowe stosunki gospodarcze I – 2 pkt, Polityka gospodarcza I – 2 pkt).	11
	III	
	3. Kierunkowe obligatoryjne na wybranym przez studenta kierunku	
	FIBA, GOSPU, M-BA	22
	MSGIP	21
	ZIM	20
IV	4. Kierunkowe ograniczonego wyboru 12 pkt obowiązkowo z oferty danego kierunku	12
V	5. Swobodnego wyboru (wybór z ofert indywidualnych oraz przedmiotów ograniczonego wyboru wszystkich kierunków z poziomu IV-V)	4
Razem	FIBA, GOSPU, M-BA	159
	MSGIP	158
	ZIM	157

Przedmioty poziomu I składają się na program Studium Podstawowego. Przedmioty poziomu II, to przedmioty niezbędne każdemu ekonomiście bez względu na to, jaki kierunek studiów wybierze. Na tym poziomie należy zdobyć 14 punktów (co odpowiada szacunkowo 210 godzinom zajęć prowadzonych w języku polskim). Ci studenci, którzy chcą uzyskać wyłącznie dyplom licencjata mogą uzyskać odpowiednio mniejszą liczbę punktów. Przedmioty poziomu III stanowią rdzeń kierunku studiów i są obowiązkowe dla wszystkich, którzy chcą uzyskać dyplom danego kierunku. Na tym poziomie należy zgromadzić 20–22 punktów. Przedmioty poziomu IV tworzą szerokie zestawy zajęć związanych z kierunkami studiów. Z reguły są one rozwinięciem przedmiotów poziomu III. Na tym poziomie należy ogółem zebrać 24 punkty dokonując wyboru przedmiotów z zestawów oferujących zajęcia w ilości wielokrotnie większej, niż potrzeba do uzyskania tej liczby punktów. Należy zgromadzić co najmniej 12 punktów (dla MISI 16 pkt.) z oferty wybranego kierunku oraz co najmniej 12 punktów (dla MISI 8 pkt.) za zajęcia wybrane z poziomu III lub IV dowolnego kierunku. Przedmioty poziomu V, czyli zajęcia swobodnego wyboru, tworzą zbiór

najluźniej związany z kierunkiem studiów. Tu i student, i wykładowca mogą najlepiej zaspokoić swe indywidualne zainteresowania. Na tym poziomie należy zebrać co najmniej 20 punktów, zaliczając zajęcia z ogólnouczelnianej oferty indywidualnej, bądź z poziomu IV dowolnych kierunków.

Poziom IV i V dają największe możliwości konstruowania ścieżek studiów wiodących do więcej niż jednego dyplomu. Jest rzeczą zupełnie realną stworzenie takiej listy przedmiotów, które z jednej strony dadzą interesujący program studiów, a z drugiej – pozwolą zdobyć więcej niż jeden dyplom przy rozsądnym i równomiernie rozłożonym nakładzie pracy. Oczywiście, poszczególne poziomy nie odpowiadają latom czy semestrom studiów. Przedmioty z dowolnych poziomów można zaliczać w dowolnej kolejności, o ile nie jest to ograniczone warunkiem wstępnym (sekwencją zajęć). Minimalne ilości punktów, jakie student powinien zdobyć w każdym semestrze studiów podaje tabela 5. Student nie musi też formalnie deklarować na jakim kierunku studiuje i nie jest do żadnego kierunku „przypisany”. Swą deklarację, co do wyboru kierunku oficjalnie zgłasza w chwili, gdy po zrealizowaniu wymaganego dla danego dyplomu minimum programowego występuje do Dziekana Studium Dyplomowego o wydanie dyplomu tego kierunku studiów.

Tabela 5. Minimum punktowe dla poszczególnych semestrów Studium Dyplomowego

Semestr	Wymagana liczba punktów	Łączna wymagana liczba punktów po semestrze
IV	22	22
V	22	44
VI	20	64
VII	20	84
VIII	18	102
IX	16	118
X	6	124
Razem	124	–

Uwaga: Studenci z kierunków o minimum programowym w wysokości 125 lub 126 punktów, dodatkowe 1 lub 2 punkty zaliczają na dowolnym semestrze.

W czerwcu 1992 r. Senat SGH zatwierdził projekt katalogu opartego o opisany schemat minimum kierunkowego dla dyplomów szkoły. Po miesięcznej pracy Zespołu Redakcyjnego skierowano go do druku pod koniec lipca. Poza omówionymi powyżej informacjami katalog SGH zawiera krótką historię szkoły i jej schematy organizacyjne, dane o systemie opieki naukowej (tutoriacie), zasady funkcjonowania systemu punktowego, regulamin studiów i praktyczny poradnik, jak studiować w systemie studiów indywidualnych oraz liczącą ponad 1000 pozycji ofertę zajęć. Już jesienią 1992 r. przewidziane jest wydanie suplementu do katalogu SGH zawierającego informację o pracownikach Szkoły, ofertę wykładów prowadzonych gościnnie przez profesorów z innych ośrodków, uzupełnienie listy zajęć dostępnych w językach obcych, itp. katalog będzie co roku aktualizowany.